

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Turvallisuuden ja riskienhallinnan ohjeiden ja menettelyjen tarkennukset

Toteutusvaiheen toteutussuunnitelma

**DIGI
RATA**

Versiohistoria

Versio	Pvm.	Kirjoittajat	Katselmoijat	Hyväksyjä	Kommentit
1.0	20.12.2024	Anniina Peni-Nyman Antti Mustalahti Miikka Uotila	Katri Häkki Mari Ranttila Toni Hytönen Saara Haapala	Jari Pylvänäinen	

Tiivistelmä

Tässä dokumentissa kuvataan riskienhallintaan ja turvallisuuteen liittyvät tunnistetut tarkennustarpeet olemassa oleviin Väyläviraston ohjeistuksiin Digirata-hankeen toteutusvaiheessa. Tämä dokumentti on tarkoitettu henkilöille, jotka työskentelevät Digiradan riskienhallinnan ja turvallisuuden parissa Digiradan toteutusvaiheessa.

Muihin toteutussuunnitelman asiakirjoihin viitataan kursivoidulla lihavoidulla tekstillä.

Sisältö

1	LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	3
2	RISKIENHALLINNAN JA TURVALLISUUDEN KOKONAISUUDET.....	3
3	VÄYLÄVIRASTON OHJEIDEN TÄYDENNYSSTARPEET	5
3.1	Riskienhallinta väylänpidossa ja ohje riskienhallinnan menetelmistä.....	6
3.2	YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä	6
3.3	Turvallisuusmenettelyiden käsikirja	7
3.4	Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittaminen ja käsittely.....	7
3.5	Muut täydennystarpeet	7

1 Lähtökohdat ja tavoitteet

Väylävirasto on valtion rataverkon haltija. Valtion rataverkolla toimitaan Väyläviraston rautatietoimintojen turvallisuusjohtamisjärjestelmän (RTJJ) mukaisesti. Väylävirasto on RTJJ:ssa määrittänyt toimintatapoja ja ohjeistuksia. Digirata-hankkeen toteutusvaiheen riskienhallinta ja turvallisuusmenettelyissä noudatetaan Väyläviraston riskienhallinta- ja turvallisuusohjeita.

Väyläviraston ajantasaiset ohjeet löytyvät Väyläviraston internet-sivuilta ohjeluetelosta. Hankkeessa ei luoda projektikohtaisia toimintamalleja, jos Väyläviraston turvallisuusjohtamisjärjestelmässä on jo siihen olemassa toimintamalli. Mahdolliset Digirata-hankkeessa tunnistetut muutostarpeet Väyläviraston ohjeisiin ja rautatietoimintojen turvallisuusjohtamisjärjestelmään viedään tiedoksi Väylävirastolle. Tarvittaessa Digirata-hanke tarkentaa ohjeita hanketta tai sen toimitusprojekteja varten.

Digiradan toteutusvaiheessa eri toteutusprojekteissa on tavoitteena toimia mahdollisimman yhtenäisillä toimintatavoilla ja menettelyillä. Tässä dokumentissa esitetään sellaiset linjaukset ja toteutusvaiheen toteutusprojekteissa selvitettävät tai ratkottavat asiat, joihin ei ole otettu kantaa eikä ohjeistettu Väyläviraston nykyisissä ohjeissa.

2 Riskienhallinnan ja turvallisuuden kokonaisuudet

Taulukkoon 1 on kerätty listaus eri riskienhallinnan kokonaisuuksista, sekä niihin vastaavista ohjeista, joita rautatiehankkeissa on tunnistettavissa. Perinteisen rakennuttamishankkeen, eli Digirata-hankkeen näkökulmasta toimitusprojektin lisäksi taulukkoon on nostettu myös hankeriskien riskienhallinta. Väyläviraston rautatietoimintojen turvallisuusjohtamisjärjestelmä nimeää tarkemmin Riskienhallinta väylänpidossa ja YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä -ohjeet.

Rautatiejärjestelmään kohdistuvat muutokset tulee hallita YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä -ohjeen mukaan. Ohjeessa kuvataan, kuinka Suomessa sovelletaan EU-asetusta 402/2013 sekä asetusta 1136/2015 sen muuttamisesta. Ohje edellyttää rautatiejärjestelmän kannalta merkittäviksi katsotuissa muutoksissa rautatiejärjestelmän turvallisuuteen liittyvien riskien hallintaa. Riskienhallinta väylänpidossa kuvaa rautatiehankkeiden suunnittelunvaiheiden, rakentamisen ja kunnossapidon riskienhallinnan vaatimukset.

Hankekokonaisuuden riskienhallinnassa sovelletaan Väyläviraston Riskienhallinta väylänpidossa -ohjetta, johon on sisällytetty aiempi Ohje riskienhallinnan menetelmistä -ohje. Tämä toimii pohjana Digirata-hankkeen riskienhallinnan toimintamallille. Toimintamallissa on täsmennetty esimerkiksi, kuinka Digirata-hankkeessa toteutetaan

hankkeen riskienhallinta käytännössä, ketkä ovat vastuussa tai minkälaisilla arviointikriteereillä riskejä arvioidaan.

Myös toimitusprojektien riskienhallinta tapahtuu Riskienhallinta väylänpidossa -ohjeen mukaan. Toimitusprojektit ovat riskienhallintamielessä tavallisia rakennuttamishankkeita. Toimitusprojekteissa toteutetaan rautatiejärjestelmään kohdistuvia muutoksia, joten toimitusprojektissa tulee huomioida myös YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä -ohje.

Digirata-hanketta koskeva kyber- ja tietoturvallisuusriskienhallinta toteutetaan hankkeessa laadittavan Cyber Security Management Plan -dokumentin mukaisesti. Digirata-hanketta ja erityisesti sen toimitusprojekteja palveleva toiminnallisen turvallisuuden ohjeistus on hankkeessa tuotettava dokumentti.

Taulukko 1 – Riskienhallinnan kokonaisuudet ja niitä vastaavat ohjeistukset

Riskienhallinnan kokonaisuus	Väyläviraston ohje	Digiradan toimintamalli
Rautatiejärjestelmään kohdistuvat muutokset	YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä	-
Digirata-hankkeen riskienhallinta	Riskienhallinta väylänpidossa	Riskienhallinnan toimintamalli
Toimitusprojektien riskienhallinta	Riskienhallinta väylänpidossa	-
Kyber- ja tietoturvallisuus-riskienhallinta	-	<i>Tulossa myöhemmin: Cyber Security Management Plan</i>
Toiminnallisen turvallisuuden kokonaisuus	-	<i>Tulossa myöhemmin</i>

Taulukossa 2 on esitetty työturvallisuuteen liittyvät nykyiset ohjeet. Työturvallisuus käsittää kaiken hankkeeseen liittyvän elinkaaren työturvallisuuden. Turvallisuusmenettelyjen käsikirja kuvaa yhtenäiset väylänpitäjän suunnittelu-, rakennus- ja kunnossapitohankkeiden turvallisuusmenettelyihin ja -dokumentointiin liittyvät minimitaso velvoitteet niin rakennuttajalle kuin palveluntuottajille. Rakennuttaja tai eri viranomaiset voivat asettaa tiukempia turvallisuusvaatimuksia palveluntuottajille.

Sähkörataohjeet koskevat sähköistettyjä rataosia ja käsittelevät radan käyttöön ja radalla työskentelyn turvallisuuteen liittyviä sähköturvallisuuden kannalta tarpeellisia toimintatapoja ja vaatimuksia.

Radanpidon turvallisuusohjeet (TURO) määrittelee rautatiealueella tapahtuvan työskentelyn ja liikkumisen keskeiset turvallisuusvaatimukset ja -käytännöt. Se sisältää määritelmiä, yleisiä periaatteita ja ohjeita liittyen mm. ratatyöhön, liikkumiseen rautatiealueella, ratatyölupiin, nostoihin ja vaarallisiin töihin. Väyläviraston muut turvallisuusohjeet täydentävät tämän ohjeen vaatimuksia.

Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittaminen ja käsittely -ohje kuvaa Väyläviraston vaatimukset turvallisuuspoikkeamien ja turvallisuushavaintojen ilmoittamiseen, selvittämiseen ja käsittelyyn. Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittamisen tarkoituksena on edistää työympäristön, toiminnan ja työntekijöiden turvallisuutta.

Suunnitteluvaiheen aikana toteutetaan maastokäyntejä, joita varten suunnittelutoimeksiannot laativat turvallisuussuunnitelmat. Suunnittelutoimeksiannon aikana työ- ja rautatieturvallisuus huomioidaan suunnittelussa tunnistamalla projektiriskien lisäksi turvallisuusriskejä.

Rakentamisen aikana toimitusprojektin rakennuttajakonsultin turvallisuuskoordinaattori laatii turvallisuusasiakirjat rakentamisurakoita varten. Urakat jatkavat myös itse työturvallisuuden edistämistä toteuttamalla suunnitteluvaiheissa tunnistettujen riskien toimenpiteitä ja tunnistamalla lisää mahdollisia riskejä.

Käytön aikainen työturvallisuus huomioi myös kunnossapidon aikaisen turvallisuuden.

Taulukko 2 – Turvallisuuden kokonaisuudet ja niitä vastaavat ohjeistukset

Turvallisuuden kokonaisuus	Väyläviraston ohje
Työturvallisuus	Turvallisuusmenettelyjen käsikirja
- Suunnittelun aikainen työturvallisuus	Sähkörataohje
- Rakentamisen aikainen työturvallisuus	Radanpidon turvallisuusohjeet (TURO)
- Käytön aikainen työturvallisuus	
Poikkeamat	Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittaminen ja käsittely

3 Väyläviraston ohjeiden täydennystarpeet

Tässä luvussa kerrotaan ohjekohteisesti tunnistetut asiat, joita ei nykyohjeistuksessa ole vielä huomioitu Digirata-hankkeen tarpeita vastaavalla tasolla.

3.1 Riskienhallinta väylänpidossa ja ohje riskienhallinnan menetelmistä

Hankkeelle on tarpeen täsmentää riskienhallinnan kokonaisuuden hallinnan toimintamalleja. Tällä varmistetaan, että koko hankekokonaisuuden riskienhallinta on yhteneväistä. Tunnistettuja täsmennettäviä kokonaisuuksia ovat:

- Riskienhallinnan menettelyt hankkeen toteutuksessa (mm. raportointipohjat)
- Riskitiedon ja -tietämyksen siirto toteutusprojektilta toiselle ja hyödynnettävyyden varmistaminen. Toimitusprojekteissa tunnistetuissa projektiriskeissä on paljon yhtenäisyyksiä ja Digirata-hankkeen edetessä opitaan ratkomaan vastaantulevia ongelmia. Tieto ratkaisuista tulee liikkua toimitusprojektilta toiselle, joissa on eri rakennuttajaorganisaatioita.

3.2 YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä

YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä perustuu Euroopan komission asetukseen (EU) N:o 402/2013 riskienhallintaa koskevasta yhteisestä turvallisuusmenetelmästä (YTM) sekä asetukseen (EU) 1136/2015 sen muuttamisesta.

Jokaisesta toimitusprojektista tehdään yksi muutoksen merkittävyyden arviointi ja YTM-riskienhallintaprosessi. Jos toimitusprojektin ohessa tulee teknologiapäivityksiä, on tarkasteltava tarve erilliselle muutoksen merkittävyyden arvioinnille ja YTM-riskienhallintaprosessille. Ohjeisiin tehtävien muutoksien merkittävyys tulee myös arvioida päivityskohtaisesti ja niissä tulee noudattaa Väyläviraston prosessia ohjepäivityksien riskienhallintaan.

Kuvataan, miten toiminnallisen turvallisuuden EN-standardit ja YTM-riskienhallinta linkittyvät toisiinsa, mitä on käsitelty Väyläviraston ohjeessa Turvalaitejärjestelmien hyväksyntäprosessit (luku 4.3). Kuvataan tarkemmin riskien ja toimenpiteiden tilakäsittelyt yhtenäisesti KVV-riskienhallinnassa täsmennettävien toimintamallien mukaisesti sekä toimintamallit riskien siirtoon YTM-prosessien välillä.

Hankkeessa toteutettaville YTM-prosesseille laaditaan hankkeen yleinen YTM-raportointipohja.

3.3 Turvallisuusmenettelyiden käsikirja

Digiradan toteutusvaiheessa rakentamista ja käyttöönottoja tehdään laajoilla alueilla. Keskitetty asetinlaite voi sijaita fyysisesti kaukana muusta projektialueesta. On tarpeen selvittää, miten tämä tulisi huomioida päätoteuttaja-alueiden määrittelyssä.

Digiradan käyttöönotetun järjestelmän asetinlaitteen päivitysten osalta on tarpeen määrittellä, miten päätoteuttaja-alueet määritellään suhteessa rataosiin ja kunnossapitoalueisiin ja millaista riskienhallintaa tämä edellyttää.

3.4 Turvallisuuspoikkeamien ja -havaintojen ilmoittaminen ja käsittely

On tunnistettu tarve kuvata, miten käytännössä varmistetaan Digirata-hankkeen eri toimitusprojektien välillä toteutettava poikkeamienhallinnan tiedon siirtäminen. Tällä saadaan varmistettua oppien ja havaintojen siirtyminen myös käynnissä olevalta toimitusprojektilta toiselle poikkeamien vähentämiseksi.

3.5 Muut täydennystarpeet

Kuvataan hankkeen sidosryhmäyhteistyön menettelyt.

Kuvataan Käytön aikaiset järjestelmäpäivitykset ja niihin liittyvä riskienhallinta.

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Riskienhallinta ja turvallisuus

digirata.fi

**DIGI
RATA**